

פניני הפרשה

וארא

עלון מס'

968

שנה כ' התשע"ט

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

עוד לא הגיע הזמן!

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם – רש"י מביא דברי רבותינו שדרשו על מה שאמר משה למה הרעות: אמר לו הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין. יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי עליהם באל שדי ולא אמרו לי מה שמך, ואתה אמרת מה שמו, מה אומר אליהם. ע"כ. ויש להבין, הרי משה רבנו מבקש ישועה עבור עם ישראל ושואל מה אומר אליהם, וכי זה נחשב שממהרהר אחר מדות ה' ח"ו?

מבאר הרמב"ן בתחלת הפרשה, שהשם 'אל שדי' הוא מנצח על מערכות הטבע שלא מתבטל מהם נוהג העולם, דהיינו שאומר הקב"ה למשה: לאבות לא נודעתי בשם הוי"ה לברוא חדשות בשנוי הטבע ולעשות נסים שלא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים, ואעפ"כ לא הרהרו אחר מדותי, ולך ע"י ששאלת מה אומר אליהם הודעתוך ששמי ה', ואפ"ה הרהרת.

ועדיין יש לשאול מה הטענה על משה רבנו כשרואה את סבל העם? ביאור הענין הוא שהיה לאבות הקדושים מדת הסבלנות, כמו אברהם אבינו שהוצרך לקנות את מערת המכפלה בדמים מרובים למרות שהקב"ה הבטיח לו את הארץ במתנה. יצחק לא אמר דבר כשערערו על הבארות אשר חפר, וכן ביעקב קנה את השדה לנמות אהלו, כי ידע שעדיין לא הגיע הזמן. וכמו שאמרו חז"ל כל הדוחק את השעה – שעה דוחקתו, וכל הנדחה מפני שעה שעה משחקת לו. וזו היתה הטענה בדקות.

הסיבה שדברים רבים בחיי היום-יום אינם מובנים לנו, כיון שלכל סיפור יש התחלה ויש סוף, ואנו מגיעים באמצע הסיפור, לא שומעים את ההתחלה, ולא יודעים את הסוף. וכפי שממשיל זאת החפ"ן חיים לאורה שבא לבית הכנסת, והנה הוא רואה שהגבאי מעלה את האנשים לא לפי סדר ישיבתם, אלא אחד אחד מפה ואחד משם. רטן האורה על הגבאי "למה אתה לא מעלה לפי הסדר? איך תזכור בצורה כזו?". ענה הגבאי: "אורה לרגע רואה כל פגע. לפני שבוע היתה כאן ברית מילה, וכל האנף הימני עלה, ולפני שבועיים שבת חתן והעליתי את האנף השמאלי, והשבוע אני מעלה את האנשים שנותרו". כך גם בהנהגת הבריאה – הכל מדוקדק בסדר מדויק. אדם שקצרה בינתו וזמנו מצומצם אינו רואה ורק ע"י אמונה ובטחון יכול להבין ולראות את מעשה ה' כי נורא הוא.

עצה טובה	לא תהו בראיה
<p>כדאי לתת לכל בן ובת לפני נישואיהם הדרכה לא רק כיצד מתנהגים אחד כלפי השני אלא כיצד מנהלים בית. יש להעמיד בפניהם את כל העובדות, את המכשולים ואת הקשיים, לעשות עמם מראש חשבון כמה הם עשויים להרויח וכמה מותר יהיה להם להוציא, לעודדם לחיות לפי היכולת ואף לחסוך, לספר להם קצת על עצמנו, וכיצד התמודדנו בתחילת הדרך. (הרב חיים ולדר הי"ו בספרו "עצות מהחיים").</p>	<p>גבות השיער הצפוף של הגבות משמש לספוג את הזיעה הנוטפת מן המצח שלא תירד לעינים. הגבות מגנות על העינים גם מגשם, חרקים ואבק, וכן מצלות על ארובת העין מקרינת שמש ישירה. לגבות יש גם תפקיד בשפת הגוף. שרירי הפנים מאפשרים לזקוף את הגבות או לכווצן, דבר המסייע להביע רגשות שונים כמו הפתעה, כעס, קשב ועוד.</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"אמרו רבותינו ז"ל "כל המוריד דמעות על אדם כשר, הקדוש ברוך הוא סופרן ומניחן בבית גזיול". והטעם הוא כי כיון שמוריד דמעות, כאילו מרגיש צער וכאב בגופו כאדם הבוכה על צערים שבגופו הוא. וזה מורה על גדל האחדות שיש לו עם כל הקהל, ובזה זוכה לכל המצוות החסרים לו, כיון שעשו אותם שאר הקהל והוא גוף אחד עמהם, ולכן הקדוש ברוך הוא סופר אותם הדמעות כדבר החביב ומניחן לשמירה בבית גזיול לשלם לו שכר על עשית המצוות שעשו גם שאר הקהל".

("מגיד חדשות" ח"י דרוש פ"ו)

ותעל הצפרדע (ח' ב') – ולהלן אצל החרטומים נאמר "זיעלו את הצפרדעים על ארץ מצרים". ונראה לבאר טעם ההבדל, כי אצל אהרן כשהכה ביאור עלתה הצפרדע מאליה בזריזות ובמהירות לעשות רצון הקב"ה, אבל לא כן אצל החרטומים, כי היו צריכים להעלות בכח את הצפרדעים ובעל כרחם. ובזה היה ניכר ההבדל בין המכה שמאת ה' לזו של החרטומים. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הנים את עבדיו וגו' ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזוב את עבדיו וגו' (ט. כ) – יש לדקדק מדוע הציגה התורה את הצד השני ש"אשר לא שם לבו וגו' ויעזוב" וגו', די היה לומר את מעשיהם של עבדי פרעה היראים את דבר ה', ומכך נבין את הצד השלילי? ואפשר לתרץ ע"פ מה שכתב בספר "משלחן גבוה" בשם הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל שדייק הפסוק לומר "ואשר לא שם לבו" ולא הפוך מהפסוק הקודם: "ואשר לא היה ירא את דבר ה'", להורות שגם אם אינו מואם בפועל אלא רק אדיש ולא שם לב, כבר הוא יורד לדימוא התחתונה להפקיר כל אשר לו אל מול הסכנה הצפויה מן הברד. ע"כ. ועל פי זה מובן שהכתוב פירט את הצד השני כדי להדגיש שלא רק מי שלא היה ירא רכושו הוכחד, אלא אפילו מי שלא שם לב. (חן בשפתותיך, כת"י).

נקודת חן / עובדיה חן

ירידת-הדורות מול עליית-הדורות

הרפואה, כעבור זמן ויתגלה מכשיר יעיל ופשוט יותר, נשכח המכשיר הראשון עם מגלהו וממציאו. מי לומד כיום בספרי אפוקראטס וגלינוס, ארכימדס ופיתגורס? ספריהם ענין רק לחוקרי ההיסטוריה לענות בהם, ואינם ספרי-לימוד לעם.

"לכן המדרש מעמיד את משה רבנו ואת – להבדיל – בלעם, זה מול זה: הראשון נזכר שמו בכל עת צרה לישראל, מתכנסים ומתפללים בזכותו "ויזכור ימי עולם משה עמו", ואילו השני נשכח מלב, ואלמלא התגרה בישראל, וייתר פרשה אחת בתורה בה נזכר שמו, הרי אצל אומות העולם זכרו אבד מני ארץ, ולא שם לו על פני חוץ...".

ופעם אמר מרן שליט"א שבעבר חשב שאם יאמר לחילוניים את דברי סופריהם בשבח השבת, הדבר ישכנע אותם לא להילחם בשבת, ובסוף ראה שאין שום משמעות אצלם לדברי 'קדמוניהם', כי הם חיים בשיטת "עולם ישן עד היסוד נחריבה".

"לבם של ראשונים כפתחו של אולם, ושל אחרונים כפתחו של היכל, ואנו כמלוא נקב מחט סדקית" (עירובין נ"ג ע"א). ועוד אמרו: "אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים" (שבת קי"ב ע"ב). ורבנו יוסף חיים זצ"ל (בהקדמתו לשו"ת רב פעלים ח"א) הביא פירוש, שאם אנו מחשיבים את הראשונים כמלאכים, אזי אנו באמת בני אדם. אך אם אנו מחשיבים את הראשונים כבני אדם, כאילו הם בדרגתנו, ושגיאותיהם הם שגיאותינו, אות הוא כי אנו כחמורים הנבערים מדעת. כלומר, רק 'חמור' יכול לחשוב שהדור הקודם היו בני אדם באותה רמה ואיכות כמונו, משום שחמור נשאר חמור ואין הבדל בין החמור שלנו לחמור מלפני אלף שנה.

דרשו רבותינו (קהלת רבה, על פסוק החכם עיניו בראשו): "החכם עיניו בראשו זה משה, והכסיל בחשך הולך זה בלעם. ואמרתי אני בלבי כמקרה הכסיל גם אני יקרני, זה נקרא נביא וזה נקרא נביא, אם-כן למה חכמתי אני אז יותר, למה נתתי נפשי על התורה? אלא כשישראל נכנסים לצרה הם אומרים: ויזכור ימי עולם משה עמו (ישעיה סג, יא), שמא אומות העולם אומרים: ויזכור ימי עולם בלעם עמו? ! הדא הוא דכתיב: ואיך ימות החכם עם הכסיל (קהלת ב' ט"ז)".

מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א בספרו "מגדולי ישראל" ח"ב (במאמר על הרה"ג ר' דידו הכהן זצ"ל) כותב כי במדרש זה באו חז"ל "להבליט ההבדל בין לומדי תורה ובין עוסקים בהויות העולם, לרבות בחידושי המדע וההשכלה וכו'. לומדי תורה ימיהם נצחיים כימי התורה עצמה. אתה לומד למשל הלכה אחת ברמב"ם, ומגלה בה הברקה אקטואלית כאילו נכתבו הדברים זה עתה, וכמה רעננים ובהירים כנים ואמתיים הם הדברים. אתה מגלה פירוש נפלא ומהלך חדש בגמרא, או במפרשיה, לבך מתמלא שמחה לגילוי החדש, וגם כעבור עשרות שנים, כשוכך אל הענין ההוא, מרגיש אותה החוייה שהרגשת עם שעת הגילוי, בניגוד לכל תענוגי העולם הזה שטעמן פג והולך לאחור השגתן.

"לעומת זה בעולם המדע, שולט כל פעם "אליל" חדש: פעם היה זה אריסטו, משנתו שלטה בכיפה והרדימה בכנפיה את כל חכמי אומות-העולם במשך אלף שנה, ומחר בא מישהו ומהפך קערה על פיה, ואין זכרון לראשונים, כי כולם כלבוש תחליפם ויחלופו. אפילו בגילויי חכמת הרפואה, שחייבת כל האנושות תודה רבה למגלים וממציאים בשדה

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

לבלתי ידח ממנו נדח

כשהגיעה לפרקה, החלו לחפש לה בחור מתאים להינשא אליו. ואכן, בגיל ארבע עשרה התכוננו להשיאה לנער ערבי קרוב משפחתם. הכל נערכו לחתונה הגדולה. הבית קושט והוכן לקראת השמחה, אישים נכבדים הוזמנו, אבל רוחה של הנערה סערה בקרבה. היא חשה שאינה רוצה בכל זה.

בערב החתונה, באו שפחות לקשטה ולייפותה. כראות השפחות את יופיה כי רב, פלטה אחת לחברתה: "אין יופי כיופי היהודים!".

שמעה הכלה את הדברים ולבה פעם בקרבה. הבינה כי יש דברים בגו, ותחושות לבה אמרו לה כי כנראה מוצאה מהיהודים. מהרגע שנפלה בה הכרה זו, כבר לא יכולה היתה לסבול לשהות עוד בבית הערבי.

החלה הנערה לחשוב ולתכנן בקדחתנות דרך פעולה כיצד להימלט מן הבית. עלה במוחה רעיון נועז והיא החליטה לבצעו. נדחקה ויצאה דרך חלון של אחד החדרים ומשם קפצה החוצה. משראתה כי לא נפגעה ושלום לה, נשאה רגליה ואצה רצה לכיוון ביתו של הגאון הגדול רבי ישועה בסיס זצ"ל, רבה של תוניסיה.

נכנסה הנערה אחוזת תזזית לבית הרב, וסחה את כל הקורות אותה. בשומעו כי בת ארבע עשרה שנה היא כעת, נזכר במקרה היעלמותה של אשה יהודיה בתקופה ההיא, קשר חוט אחד למשנהו, וברוב חכמתו נסגר מעגל במוחו. הבין כי העלמה אשר לפניו, זוהי בתה של אותה יהודיה שעבדה בבית אותו שיח' ונעלמה.

הלך רבי ישועה לארמונו של הביי מלך תוניסיה שהיה טוב ליהודים, ושח לו את כל הסיפור המחריד. שלח הביי לקרא לשיח', ושאלהו ויחקרהו לפרש תעלומת היהודיה שעבדה אצלו, ומי היא הנערה שהיתה בביתו במשך ארבע עשרה שנה.

בתחילה, הכחיש השיח' את הענין מכל וכל, וטען כי אותה נערה בתו היא, ומוסלמית טהורה היא מבטן ומלידה. אולם לאחר לחץ כבד של איומים, נשבר והודה כי אכן בחורה זו יהודיה היא, וכי הוא מעורב בפרשת הרצח של אמה.

כששמע הביי כך, חרה אפו, ופקד להשליך את השיח' לבית הסוהר עד לבירור משפטו, והבחורה היהודיה חזרה לחיק משפחתה, אל עמה ואל מולדתה. לאחר שלימדו אותה את עיקרי היהדות, השיאוה לבחור תלמיד חכם וירא שמים, ואז שבה להיות בת ישראל כשרה.

בתונס של לפני כמאתיים שנה, חיה אשה יהודיה עניה, שכדי לכלכל את בני ביתה, עבדה כעוזרת בית. גם אצל היהודים וגם אצל הערבים עבדה, ועשתה ככל אשר הוטל עליה: כיבוס, אפיה, בישול וניקיון.

באחד הימים, בהיותה עובדת בביתו של שיח' ערבי, תקפזה צירי לידה. נשות הבית סעודו ותמכוה ללדת, ובשעה טובה נולדה בת. התינוקת הרכה האירה את כל הבית מרוב יופיה ותואר פניה.

חזה השיח' ביופיה הרב, והרהר לעצמו כיצד זה דוקא אצל היהודים השנואים נפלה מרגלית זו... טיכס עצה עם משפחתו, מה לעשות כדי שהילדה הנאה תשאר בביתם ותהיה נאמנה לדת האיסלם.

לאחר דיון קצר, החליטו במזימה אחת להרוג את היולדת - אם הבת, ולהשאיר את הילדה בביתם. הם יטפלו בה היטב, והיא תגדל בביתם כערביה לכל דבר. הילדה לא תדע את שארע לאמה יולדתה, ולא תבחין בשום סימן כי מוצאה מזרע היהודים. ואכן, ביצעו הערבים את זממם הרע בדם קר ובשאת נפש.

ובינתיים, בבית משפחת האשה היהודיה - דאגה רבה. בעלה וקרוביה, שראו כי היא בוששה לבוא, תרו אחריה בדאגה, אך כל החיפושים עלו בתוהו, וכל המאמצים לא העלו אף לא בדל של מידע היכן מקומה.

הסתובבו בין כל הבתים שהיתה רגילה לעבוד בהם, ואף לבית השיח' הרוצח הגיעו, אך הכל טענו כי לא היתה אצלם כלל.

בני המשפחה אשר לא העלו על דעתם, כי האשה נרצחה בידי בני עולה, התאבלו עליה ימים רבים. דיני אבלות אמנם לא חלו עליהם אך צערם בשל הבלתי נודע היה נורא. שיגרת החיים נמשכה וככל שחלף הזמן קהו הזכרונות, אך כמובן שלא נמחקו כליל. על הולדת הבת - כמובן שלא ידעו מאומה.

הבת ששמה ניתן לה 'לאטיפה', גדלה בעושר ובתפנוקים בבית השיח'. המשפחה התגוררה בחווילה נאה. משרתים רבים עמלו על טיפוח הגן ועל ניהול אורחות הבית. לא היתה לנערה סיבה שלא להיות מאושרת.

אבל לאטיפה מעולם לא היתה שמחה באמת. תחושה עמומה ומוזרה ליוותה אותה בכל אשר פנתה. כאשר אביה היה מפנקה ומרעיף עליה דברי חיבה, נדמה היה לה כי הוא מחפה על משהו. התנהגות הוריה בהזדמנויות שונות, עוררו בה חשדות מסוימים, אך היא לא ידעה לשים ידה על הנקודה.

אוד המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: בעוד מספר שבועות אחד מתושבי המושב עורך שבת חתן לבנו שיחי, והוא חפץ מאוד לנהוג כמנהג אבותיו בתונם – להוציא שני ספרי תורה כדי שבעליית רביעי יעלה החתן ויקרא בס"ת השני פרשת ואברהם זקן, ולאחר מכן תימשך קריאת התורה בפרשת השבוע בספר הראשון. שאלתי, האם אין מקום לחוש משינוי מנהג המקום, היות ומעולם לא נהגו כן בשני בתי הכנסת במושבנו? וכמו כן האם אין לחוש מטרוניות הציבור אשר בדרך כלל רגיש מאוד לשינויים ממה שהורגלו מימים ימימה? (השואל: הרב אהרן בן ציון קורנפלד שליט"א, רב מושב חמד)

תשובה: מנהגנו זה עתיק מימי הגאונים והראשונים, והובא באוצר הפוסקים אה"ע (סי' נ"ה ס"א ס"ק כ"ב אות כ"ז) כל דברי הפוסקים שדיברו בזה. ומכל מקום אם זה יגרום לויכוחים ומחלוקות במושב, יש להסביר לאבי החתן שעדיף לימנע מפני השלום, ויקראו בחומש אחרי עליית החתן בין גברא לגברא פרשת ואברהם זקן עם התרגום ותו לא. ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. [וע"ע מה שכתבתי בזה באור-תורה סיון התשמ"ח סי' זק"ן].

שאלה: איך נכון לכתוב: "הבר מצוה" או "בר המצוה"?
תשובה: בר המצוה יותר נכון.

שאלה: האם השם "טוהר" מצוין, ומה לגבי השם "רעות"?
תשובה: מצוינים.

שאלה: אם הפסיק בדבור בין מים אחרונים לברכת המזון, האם צריך לחזור וליטול?
תשובה: אין צריך.

שאלה: רעייתי שתחיה מלמדת בבית הספר "ותתפלל חנה", ושאלה בפיה: הנהג בבית הספר שאוכלים ואח"כ מיד מברכים ברכת המזון ויוצאים להפסקה. עם הזמן, נוצר מצב שעד שהבנות מסיימות לאכול ועושות מים אחרונים, כל בת מברכת לעצמה, ויש ששוכחות בכלל לברך. האם עדיף שאחרי האוכל יצאו קודם להפסקה ואח"כ יברכו כולן ביחד עם המורה?
תשובה: עדיף יותר שיצאו להפסקה, ואחר כך יאכלו ביחד ויברכו ברכת המזון ביחד? לא כדאי לחנך להפסיק בין אכילה לברכת המזון. ועוד סיבה, שלא להתעמל ולרוץ בהפסקה אחרי האוכל, כי זה לא טוב לבריאות כמ"ש הרמב"ם.

יצא לאור הספר הקדוש והנכבד

לב טהור

מאת הגאון הגדול רבי אליהו מאדאר שליט"א

הספר כולל ל"ב מערכות מוסר, וכן ל"ב שאלות ותשובות מרתקות בענני מוסר

השקפה ועבודת ה', ממה שנשאל הרב הגאון שליט"א במשך השנים.

להזמנות ניתן גם להתקשר ל - 058-3207429 \ 03-6035176

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל
לרפואת רונית בת מרים הי"ו